

INDLEDNING

Hovedparten af artiklerne i dette temanummer af *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* har deres udspring i foredrag holdt på engelsk på et internationalt seminar, som Center for Antikstudier ved Aarhus Universitet afholdt på Sostrup Slot den 26.-30. august 1991. Seminaret samlede forskere fra flere forskellige fag, først og fremmest arkæologer, filologer, historikere og teologer, om en diskussion af problemstillingen »Acculturation as reflected in the social and religious life in the cities of the Roman Empire«. Da tanken om en samlet publicering af seminarets foredrag på engelsk ikke kunne realiseres, opstod den ide at udgive nogle af de foredrag, der behandlede problemstillingens religiøse aspekter, i et temanummer af *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*.

Akkulturation er et begreb fra socialantropologien, som franske historikere i 1960'erne importerede til historiefaget, og som efterhånden er kommet til at spille en betydelig rolle også inden for andre af de fag, der arbejder med menneskelige kulturfænomener i fortiden. Begrebet anvendtes oprindeligt især om den proces, hvorved den moderne vestlige kultur trængte ind i og omformede kulturen i såkaldte primitive eller traditionelle samfund. Siden har man i højere grad betonet, at begrebet ikke blot kan benyttes om en dominerende kulturs omformning af en anden kultur i forbindelse med erobring eller kolonisering, men i det hele taget om den kulturelle udvekslingsproces, der igangsættes, når to kulturer kommer i nærmere kontakt med hinanden. Det ligger derfor heller ikke længere i akkulturationsbegrebet, at der nødvendigvis skal være tale om etnisk forskellige kulturer; historikerne har f.eks. brugt begrebet i diskussionerne om forholdet mellem elitekultur og folkekultur i Europa i middelalder og nyere tid.

Det er naturligvis oplagt at anvende akkulturationsbegrebet i studiet af den kulturelle smeltedigel, som Romerriget med dets forening af talrige forskellige kulturer i én politisk enhed var. Og det er klart, at religionen som et kerneelement i kulturen – og måske som den kulturelle manifestation, hvori akkulturationsprocessen lettest iagttages – må spille en central rolle. I dette temanummer af *Religionsvidenskabeligt*

Indledning

Tidsskrift gives en illustration af akkulturationsbegrebets anvendelighed i udforskningen af de religiøse forhold i Romerriget. Nogen udtømmende redegørelse for alle de datidige akkulturationsprocesser er der ikke tale om, men der gives en række eksempler på de vidt forskellige former for akkulturation, man finder repræsenteret i Romerriget. Den norske historiker Evy Johanne Håland diskuterer, i hvor høj grad kejserkulten kan betragtes som et »fremmed« kulturelement i forhold til de traditionelle kulturer i det græsk-romerske samfund. Den klassiske arkæolog Ittai Gradel ser på de romerske kristenforfølgelser som et sammenstød mellem radikalt forskellige kulturer. Teologen og religionshistorikeren Per Bilde sammenligner blandt andet de akkulturationsprocesser, jøderne gennemgik som henholdsvis majoritetsgruppe i Palæstina og minoritetsgruppe i diasporaen. Teologen Nils Arne Pedersen finder i Ægypten spor af akkulturation mellem manikæerne og andre religiøse grupper, herunder også de kristne. Og den klassiske arkæolog Inge Nielsen viser, hvorledes et enkelt kulturelement, nemlig den antikke badeinstitution, omformedes ved Romerrigets overgang fra hedenskab til kristendom.

Det er redaktionens håb, at dette temanummer af *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* kan virke stimulerende både på antikfagenes beskæftigelse med religion og på religionsvidenskabens brug af akkulturationsbegrebet. Redaktionen takker de to arrangører af seminaret på Sostrup, forskningsstipendiat, lic.phil. Hanne Sigismund Nielsen og forskningsstipendiat, dr.phil. Inge Nielsen, for beredvillig assistance i forbindelse med planlægningen af nummeret.